

General principles of modern management of credit and interest rate risks

Общи принципи на съвременното управление на кредитните и лихвените рискове

Въведение

Основна задача на управлението на рисковите операции на банката е да определя степента на допустимост и на оправданост на един или друг риск и незабавно да взема практическо решение, насочено към използване на рисковите ситуации за разработване на система от мерки (избор на средства и методи), намаляващи възможността за поява на загуби от провеждането на една или друга операция.

Ключово направление в управлението на рисковете следва да бъде усъвършенстването на картата на рисковете, развитие на системата от основни показатели, на средствата за техния оперативен контрол, а също така и усъвършенстване на системата от лимити на базата на избраната система за основни показатели. Освен това, банките следва да съсредоточат своите усилия за развитие на риск-мениджмънта във филиалите, а също така и за по-нататъшно автоматизиране на процесите за управление на риска. При изграждането на системата за управление на рисковете в банката следва да се отчитат препоръките на централната банка, а също така и на Базелския комитет за надзор и регулиране.

Кредитният риск е основният риск, пред който банките се изправят. Неговото проследяване и управление има ключово значение за успеха на функционирането на банката. Същевременно върху него оказват влияние редица други, на пръв поглед странични рискове, каквито са екологичните рискове например през последните години. Това налага все повече прилагането на холистичен подход при управлението на риска в банките изобщо. Необходимостта от подобен подход стана видна особено при последната глобална финансова криза, която, както посочва Димитров, разкри огромното значение на различните проблеми, които имат отношение към управлението на риска¹, а също така и от необходимостта да започне сериозен преглед на финансовата ефективност във всички нейни аспекти - не само в нейните числови изражения, но също така и в по-широки рамки².

Управление на кредитния риск

Управлението на кредитния риск е и процес, и сложна система. Процесът започва с определяне на кредитните пазари, които често се наричат „целеви пазари“. Той продължава под формата на последователни етапи на погасяване на кредита. При управлението на кредитния риск е необходимо да се отчита фактът, че „икономическата среда се изменя непрестанно, променяйки условията, които бизнесът трябва да отчита, ако иска да бъде успешен“³.

¹ Dimitrov, St. (2013) Development of Capital Pension Funds. Sofia.

² Dimitrov, St. (2014) Efficiency Increase in Capital Pension Insurance: the Case in Bulgaria. In: VUZF Yearbook.

³ Желязкова, В. Климатичните промени и екологичният риск в дейността на финансовите институции. Изд. „Св. Григорий Богослов“, София, 2013 г., стр. 12.

Кредитната политика на банката определя нейната кредитна дейност, целевите пазари и клиентите, а също така и приемливите и неприемливите рискове. Служителите в банката изпълняват двойствена функция – на продавачи и на експерти в процеса на предоставяне на кредита.

След идентифициране на потенциалния клиент започва процес на вземане на решение, което изисква получаване на информация за състоянието на клиента, за съвместимостта на неговата молба за предоставяне на кредит и с текущата политика на банката. Установява се целта на кредита, след което банката определя структурата на кредита по срокове, график за погасяване и вид на кредита (инвестиционен, ипотечен, за оборотен капитал и т.н.). Процесът продължава с анализ на източниците за погасяване на кредита. Анализът позволява да се вземе решение за приемане или отклоняване на молбата на клиента за получаване на кредита.

За определяне вероятността за погасяване на кредита банката изследва силните и слабите страни на клиента в неговата бизнес-дейност. Целта на кредита и неговото погасяване взаимно се преплитат. Знанието за същността на кредита позволява и на банката, и на клиента да обвържат условията за погасяване на кредита с неговите цели. Извършва се детайлен анализ за установяване източниците за погасяване на кредита. Различията в източниците са особено големи при дългосрочните и краткосрочните кредити.

Дългосрочната рентабилност на компанията е по-важна за дългосрочните кредити, тъй като източник за погасяването са постъпленията от инвестициите. При краткосрочните кредити е необходим детайлен анализ на търговския цикъл на фирмата или цикъла на оборота на активите (стокови запаси в дебиторска задлъжнялост и в наличност) с цел да се определи какви статии от баланса могат да бъдат превърнати в наличност за погасяване на кредита.

Банката, като правило, определя условията за кредита, лихвата, обезпечението, гаранциите и особеностите, които да отразяват присъщия на кредита риск. Структурата на кредита следва да бъде обвързана с очакваните източници и срокове за погасяване на кредита.

Заклучителен етап в процеса на кредитирането се явява неговото одобрение и подготовка на документацията. Одобрението на кредитите в търговските банки обикновено става в рамките на кредитен комитет или в рамките на процеса на последователно одобрение на кредитите отдолу нагоре.

Мащабите на банката и мащабите на нейните операции определят степента на централизация на процеса за вземане на решение за отпускане на кредита. Като правило, колкото по-малка е банката, толкова по-голяма е централизацията, и колкото по-голяма е банката (а следователно и мащабите на нейните операции, особено в географски аспект), толкова по-голяма е децентрализацията. Кредитният риск се разглежда като риск от възникване на загуби в резултат на неизпълнение от страна на длъжниците на договорените условия по кредита.

Ефективното управление на кредитния риск е една от основните задачи в дейността на банката. В банката следва да действа система от правомощия и лимити за предоставяне на банкови продукти, носещи кредитен риск. В банковата структура е необходим кредитно-инвестиционен комитет със система от подкомитети за оперативно управление на кредитните рискове. Тази система включва подкомитет за корпоративни клиенти, подкомитет за частно кредитиране и подкомитет за банковите карти. Към всеки от тях са закрепени

правомощия за поемане на кредитен риск чрез ограничителни суми за задълженията на един клиент.

С цел максимално намаляване на рисковете е необходимо своевременно формиране на задължителни резерви по кредитния портфейл. Правомощията, отделните видове лимити и условията за отпускане на кредити задължително се утвърждават от управителния съвет на банката.

След отпускането на кредита банката трябва да взема мерки за осигуряване на неговото погасяване. Банката сътрудничи с клиентите, за да се уверява в благополучието на финансовото им положение и за изпълнението на кредитния договор, а също така за търсене на нови възможности за взаимодействие с тях. Наблюдението за кредита е необходимо с цел разкриване още в ранен етап на признаци за затруднения при погасяване на кредита.

Актуалността на процеса на управление на рисковете е обусловена от факта, че кредитите са в основата на активните операции на банката, носят основния доход и едновременно с това са главна причина за риска, а при ненадеждно управление могат да предизвикат банкрут. Признаците за кредитен риск са свързани:

- с преднамерено поведение на кредитоискателя за невръщане на заема;
- с недобра делова репутация на кредитоискателя;
- с преминаване от една фаза на икономическия цикъл към друга (по-неблагоприятна);
- с преход към усложнена вътрешна и външна политическа конюнктура.

При оценка на кредитния риск е необходимо банката да се ръководи от следните критерии:

- репутацията на клиента;
- възможностите на клиента;
- капиталовия дял (от една страна - акционерен или собствен, а от друга – заемен);
- обезпечението (под формата на залог или гаранции).

Освен това, следва да се отчита, че отличителната особеност на кредитния риск е в това, че банката следва да избягва риска повече от други кредитори, тъй като банката предоставя в кредит не собствени, а привлечени средства. Макар рискът, свързан с обезпечението на кредита, да не е самостоятелен вид риск, той се разглежда само при настъпване на риск от непогасяване на кредита.

Най-актуален проблем за търговските банки е управлението на кредитния риск въз основа на анализа на балансовите данни и на кредитния портфейл. Групирането на кредитите в рискови класове и разработването на методи за тяхната минимизация и защита на банковите интереси намалява кредитния риск. За намаляване на кредитния риск помага отказът от концентрацията на кредитите в отрасли и предприятия, изпитващи спад в производството и реализацията, а също и спазване на максималния размер на риска по отношение на един клиент.

Балансовите данни на банката обаче не позволяват да се получи такава информация. За тази цел е необходимо да се използват данни на аналитичния и извънсистемния отчет.

Групирането на кредитите по рискови класове позволява да се направи изводът, че почти 20% от всички кредити на банката се намират в зоната на повишения или пределния риск. Обаче няма основание да се утвърждава, че всички те ще се окажат в сметките на просрочените заеми. Само отделна част от

кредитите ще се окаже непогасена, но за определяне на нейния размер е необходимо наличието на допълнителна информация и разчети. Подобно групиране е полезно с това, че разкрива обема на кредитите, намиращи се в опасната зона, и по този начин помага за вземане на своевременни мерки за минимизиране на кредитния риск.

Банките, по своята същност, се явяват единствени притежатели на информация за своето финансово състояние и за финансовото състояние на кредитираните. Ето защо разработването на основите за оценка на риска е една от най-важните функции на банката. Тъй като банките задължително оценяват своята платежоспособност и тази на техните клиенти, разходите за разработването на методики и за определянето на вътрешните и външните търговски и политически рискове на своите клиенти ще се окажат по-ниски, отколкото съответните разходи за ползване на специализирани в подобна дейност фирми. Подобна дейност ще осигури успеха в конкурентната борба на банката със специализираните компании. Поради факта, че банката планира своите ресурси, отчитайки срока на плащанията по кредитите, неизпълнението от клиентите на техните задължения ще се превърне за банката не само в преки загуби, но и ще доведе до недополучаване на печалба по причина на неизползване на задържаните средства в предстоящи операции. Затова във вниманието на мениджърите следва да се намират не само дълговете на клиентите в най-тежко икономическо положение, но и потенциалните загуби от просрочените плащания.

Освен това, през последните години все повече нараства значението на управлението на някои смятани по-рано за нетипични за банковата дейност рискове, каквито са екологичните и социалните рискове поради редица причини⁴. Тъй като оценката на тези рискове изисква особена експертиза, търговските банки много често използват готови методологии, разработени за целта от международни финансови институции, каквито са Европейската банка за възстановяване и развитие и Международната финансова корпорация. Както споменава и доц. Желязкова в своята статия, посветена на тези методологии, те са особено ценни за търговските банки в усилията им да прилагат системи за управление на екологичните и социални рискове в същинските си дейности⁵.

Наличието и степента на риска от невръщане на заемите зависи от редица фактори, по-важни от които са:

- степента на концентрация на кредитната дейност на банката в сфери и отрасли, чувствителни към промените в икономическата конюнктура;
- приемането в качеството на залог на ценности, трудно реализуеми на пазара или подложени на бързо обезценяване;
- концентрирането на дейността на банката в слабо изучени, нови и нетрадиционни сфери;
- внасянето на чести промени в политиката на банката по предоставянето на кредитите;
- относителният дял на нови и неотдавна привлечени клиенти;
- въвеждането в практиката на прекалено голямо количество нови услуги за кратък период от време.

⁴ Zhelyazkova, V. Levels Of Environmental Risk Management In Universal Banks. Ecology & Safety ISSN 1314-7234, Volume 10, 2016, p. 480.

⁵ Zhelyazkova, V. Comparative Analysis Of Methodologies For Environmental And Social Risk Management In Lending Applied By International Financial Institutions. Journal of International Scientific Publications: Ecology and Safety Volume 8, ISSN 1314-7234 (Online), Published at: <http://www.scientific-publications.net>, p. 617.

Успешното кредитиране на икономическите субекти от търговската банка зависи от разработването и внедряването на разбираема и гъвкава система за управление на кредитния риск, която следва да включва:

- регламентирана процедура за кредитиране и разпределение на правомощията за вземане на решения;
- достоверна оценка на кредитната заявка и анализ на кредитоспособността на клиента в момента и в перспектива;
- установяване на лимити за кредитиране и определяне нивото на неприемлив риск;
- структуриране на кредита;
- групиране на отпуснатите кредити по нива на риска и формиране на достатъчни резерви;
- разработване на модели за оптимизация на кредитния портфейл от гледна точка на кредитните рискове;
- предсрочно разкриване на проблемните кредити;
- разработване на кредитната политика на банката.

Кредитните организации обикновено предпочитат оценката за кредитоспособността на клиента да става по метод, позволяващ практически да се предотвратят напълно всички възможно загуби, свързани с невръщането на кредита. Това в голяма степен е свързано с информационния масив на банката.

Наличната в банката финансова информация позволява да се състави прогноза за икономическата обстановка, очакваща в близко време потенциалните клиенти. Анализът на кредитоспособността в даденото направление се осъществява чрез динамични редове в т. нар. матрици на взаимните плащания. В основата на този подход лежи балансовият метод за изследване на паричните потоци чрез банки между предприятията, държавата, населението и контрагентите, обслужвани в други банки.

Намаляването на размера на кредита позволява да се намали мащабът на загубите в случай на невръщането му. Установяването на лимити при кредитирането е основен способ за контрол при формиране на кредитния портфейл, което помага на банките да избягват критичната концентрация на всеки вид риск.

Кредитният риск присъства в продължение на целия кредитен период – от момента на отпускане на кредита до срока за неговото погасяване. Върху кредитния риск през последните години нарастващо влияние оказват редица нови фактори, какъвто е например екологичният риск. Той има способността да засилва проявлението на кредитния риск и затова все повече банки започват да прилагат различни системи за неговото управление. Желязкова дефинира „четири равнища (нива) на управление на екологичния риск в банките“⁶ и те са преплетени с управлението на кредитния риск. В редица случаи именно наличието на система за управление на екологичния риск в кредитния портфейл се явява условие за получаване на средства и гаранции от някои международни финансови институции, каквито са Европейската банка за възстановяване и развитие и Международната финансова корпорация⁷.

След получаването на кредита от клиента е необходимо банката да следи за неговото състояние и да търси възможност на ранен етап да разкрива

⁶ Желязкова, В. Кръгова икономика. Финансови аспекти. Изд. „Св. Гр. Богослов“, 2017 г., стр. 76.

⁷ Zhelyazkova, V., Regulatory Aspects of Environmental Risk Management for the Banking Sector, Сборник доклади от научна конференция на тема: "Съвременни проблеми в теорията и практиката на контрола в България", УНСС, 2014 г., стр. 55.

признаци, които влошават положението на клиента, а също и да определя необходимите, в случай на възникване на проблеми, действия. Контролът върху кредитните операции е необходима съставна част на системата за управление на кредитния риск. Надеждните кредити се подлагат на проверка веднъж годишно, а проблемните следва да се контролират и анализират постоянно.

Освен проследяване на слабите места в дейността на клиентите, разкрити в хода на анализа на кредитоспособността, е необходимо постоянно да се изучава динамиката на показателите за ликвидност, финансова структура, рентабилност. Съвременният свят представлява динамична система, която функционира в състояние на тясна зависимост на отделните елементи, които я съставят⁸. Желязкова посочва, че това води до много по-голяма динамика и в самия процес на прогнозиране на събитията⁹.

Предупредителни сигнали за неблагоприятия у клиентите могат да бъдат:

- постоянно надвишаване на лимитите за кредитиране;
- нарушаване на графика за погасяване;
- неблагоприятни тенденции във финансовите коефициенти;
- ръст на сивия оборот;
- неплащане на данъци;
- несвоевременно предоставяне на информация и отчети с одиторска

заверка.

Управлението на риска включва не само мониторинг, но и вземане на необходимите мерки за преодоляване на негативните последствия. Такива могат да бъдат реструктуриране на кредита (изменение на условията за погасяване на дълга), получаване на допълнително обезпечение, консултации за възможна подкрепа от страна на държавата, предоставяне на отсрочка (пролонгиране). Подобни действия позволяват на банките по-отговорно да подхождат при определяне на оптималния резерв за покриване на лошите кредити и да разработват икономически обоснована кредитна политика.

При потребителското кредитиране се анализира финансовото състояние на клиента, източниците на доход, репутацията. Предпочитание се отдава на следната категория клиенти:

- сътрудници и ръководители на крупни компании;
- физически лица, притежаващи банкови карти, емитирани от банката, и вложители;
- лица, имащи потвърдени високи доходи, значим социален статус и репутация;
- клиенти, постоянно ползващи услугите на банката за осъществяване на плащания;
- клиенти с положителна кредитна история в банката.

Предоставянето на продукти, носещи кредитен риск, се осъществяват при условие на предоставяне от длъжника на ликвидни и достатъчно обезпечени за изпълнение задължения. При оформянето на имуществени залози в момента на отпускането на кредитите банката прилага система за дисконтиране към всички видове имущество. Предметът за обезпечение подлежи на задължителна редовна проверка за доходност и ликвидност.

Банката е задължена да провежда претеглена политика при формирането на резерви за възможни загуби по заемите, заемната и приравнената към нея

⁸ Асенов, Е. Устойчиво развитие и новата корпоративна отчетност, УНСС, София, 2006, стр. 78.

⁹ Желязкова, В. Актуални финансови практики и продукти, насочени към опазването на околната среда, Годишник на ВУЗФ, 2013 г., стр. 66.

задължнялост, а също и по други операции в съответствие с нормативните документи на банката.

Контролът за формирането на резерви за продукти, носещи кредитен риск, се осъществява на ниво филиал и от отговорните структурни подразделения на централния апарат. Общият контрол се осъществява от управлението за контрола на кредитните и други видове рискове.

В банката следва да бъдат разработени и да действат процедури за предотвратяване и минимизиране на загубите. Такива като:

- задължителна редовна оценка на финансовото състояние на клиентите, на икономическата ефективност на кредитираните мероприятия и проекти;
- оценка на ликвидността и достатъчността на предлаганото обезпечение;
- постоянен мониторинг за изпълнение от клиентите на техните задължения пред банката и за фактическата наличност на обезпечението;
- процедури за формиране на резерви срещу възможни загуби по отношение на заемите и други операции;
- процедура за определяне и контрол на правомощията на филиалите на банката по отпуснатите кредити.

Анализът на кредитните рискове следва да се провежда по отделни групи активи и заеми. Заемите се класифицират в зависимост от финансовото състояние на клиентите, тяхната форма на собственост, отраслова принадлежност, оценка на изпълнението на предишни заеми и т.н. Вътре в тези групи могат диференцирано да се разглеждат левовите и валутните операции.

Друг важен критерий е разпределението на заемната задължнялост на оставаща за погасяване и на просрочена във времевата структура.

Анализът на кредитните рискове, както и всеки етап на анализа, следва да завършва с разграничаване на силните и слабите страни на банката по отделни сегменти на пазарите на активните операции.

Поемайки върху себе си риска от неплащане на заема, банката отчита възможните загуби чрез определяне стойността на кредита. С изпълнението на тази функция управлението на кредитния портфейл осигурява максимизирането на доходите на банката.

Определянето на лихвите по кредита не отразява реалната стойност на кредитните ресурси, тъй като не се отчитат косвените разходи, допълнителните разходи за маркетинг, за апарата за управление и т.н., разходи, обусловени от невярна оценка на нивото на риска. В редица случаи банките установяват лихвени ставки за кредитите въз основа на средната стойност на привлечените заемни средства, а не въз основа на това каква е пазарната лихва в момента на сключване на кредитния договор. Този подход може да намали доходността, след като възможността за привличане на евтини влогове от населението и други източници на кредитни ресурси бъдат напълно изчерпани.

Най-приложима на съвременния етап се явява методиката за ценообразуване на кредита, изхождаща от потребността за доходност на банковия капитал и величината на кредитния риск.

При определянето на лихвената ставка следва да се отчита, че обемът на реалното платежоспособно търсене на кредити винаги е ограничен. Колкото повече банката е принудена да се конкурира за клиенти, толкова в по-голяма степен при определяне стойността на кредита тя е длъжна да изхожда от ценовата политика на другите банки-конкуренти. Увеличаването на кредитната

активност означава нарастване на кредитния риск и изисква оптимизиране на резервния фонд за компенсиране на възможните загуби.

Въз основа на счетоводните и банковите отчети се извършва анализ на динамиката на основните интегрални показатели на кредитния риск – на чистия лихвен марж при отчитане загубите от кредитните операции, на коефициента за недополучения доход, на относителното тегло на просрочената задлъжнялост в общия обем на отпуснатите кредити. Анализът позволява да се разкрие връзката на ръста на чистия лихвен марж с намаляващия дял на недополучената лихва в общия обем на лихвените доходи и относителния дял на просрочените кредити.

Създаването на резервен фонд с цел покриване на възможните загуби по кредитните операции води до демобилизация на определена част от ресурсите. Неработещата част на кредитния портфейл е толкова по-голяма, колкото по-рискови са операциите на банката. Демобилизираната сума за резерва се оценява с коефициента на резервиране (обемът на резервите, отнесен към обема на отпуснатите кредити).

Решаването на задачите по управлението на кредитния риск предполага определени изисквания към ръководството на банката за разработването на нормативната база за организирането на кредитния процес. Основните положения по кредитните функции, определящи вида на кредитите, сферата на предоставяне, процедурата по организацията на кредитния процес, а също и поддържането на оптимално съотношение между кредитите, депозитите, другите задължения и собствения капитал на банката, формират целите на кредитната политика, а също и политиката по управлението на рисковете.

Управление на лихвения риск

Задача пред управлението на лихвения риск е да се минимизира отрицателното въздействие на колебанията на пазарните лихвени ставки върху рентабилността на банката. Основна цел на управлението на риска, свързано с промяната в лихвените ставки, е контролът на нивото на лихвения марж (разликата между лихвените доходи от активите, носещи доход, и лихвените разходи за банковите задължения), необходим за покриване на операционните разходи и осигуряване на печалба. Банката не разглежда лихвения риск в качеството на източник за получаване на допълнителна печалба и не се стреми към активно увеличаване на този риск, изхождайки от очакванията на пазара. Но банката следва оперативно да реагира на промените в общото ниво на лихвените ставки и да извършва корекция на действащите базови ставки за привлекателните ресурси и разполагане на средствата с цел осигуряване на планираните показатели на лихвения доход.

В банката действа механизъм на вътрешно (трансферентно) ценообразуване на ресурсите. Посредством регулиране на вътрешнобанковите цени на паричните ресурси в зависимост от ситуацията на пазара на краткосрочен капитал (покупка и продажба на парични ресурси между подразделенията вътре в банката) се стимулират подразделенията за формиране на необходимата структура на активите и пасивите за спазване на принципите за ликвидност и доходност на лихвения риск.

Основните методи за намаляване на лихвения риск се отнасят до балансиране на активите и пасивите по срокове на преразглеждане на лихвените ставки (по срокове на погасяване), а също и редовно преразглеждане на действащите ставки.

Управлението на лихвения риск се състои от управление на активите (кредити и инвестиции) и пасивите (заемни средства). Управлението на активите зависи от нивото на ликвидност на самата банка и портфейла на ценни книжа на нейните клиенти, а също - и от степента на съществуващата конкуренция (ценова и неценова), а управлението на пасивите – от достъпността на средства за отпускане на заеми.

Съществуват няколко концепции за управление на лихвения риск:

Първа. Концепция „лихвен марж“. Колкото е по-висок лихвеният марж, толкова е по-ниско нивото на лихвения риск. С други думи, маржът между лихвените доходи от активите и лихвените разходи по задълженията (според обстоятелствата) следва да бъде положителен.

Втора. Концепция „спред“. Анализира разликата между претеглената средна ставка, получена от активите, и претеглената средна ставка, изплатена по пасивите (задълженията). Колкото разликата между тези две величини е по-голяма, толкова нивото на лихвения риск е по-малко. Данните за анализа обикновено се вземат от статистическия отчет на банката.

Трета. Концепция за „разминаването“ Анализира небалансираността на активите и пасивите на банката с фиксирана и плаваща лихвена ставка. При това се взема надвишената сума на активите с плаваща лихвена ставка над пасивите с фиксирана лихвена ставка за определен период от време.

Методът за управление на лихвения риск с помощта на дюрацията (средно претеглен срок) се състои в минимизиране на намалението на банковите доходи, които могат да възникнат чрез промяна на лихвените ставки на пазара. В случай на прилагане на този метод се използва базовото съотношение, т.е. дюрацията на ценните книжа или на портфейла ценни книжа следва да е равна на продължителността на плановия период за съхранение на тези ценни книжа или портфейл от банката.

Когато банката не смята за целесъобразно да рискува и има за цел да минимизира колебанията в доходите чрез промяна на лихвените ставки на пазара, то плановият период за съхраняване на ценните книжа от банката следва да се равнява на неговата дюрация.

Механизмът за минимизиране на колебанията в доходите се базира на съществуването на обратната зависимост между промените в лихвените ставки на пазарите и цената на дълговите ценни книжа. Ако след придобиване на ценни книжа лихвените ставки нараснат, то тяхната пазарна цена се намалява. Но в такъв случай банката има възможност да реинвестира получения поток от доходи в по-високата пазарна ставка. В резултат на намаление на лихвените ставки банката е принудена да реинвестира доход в по-ниски лихвени ставки, но повишаването на цената на ценните книжа ще компенсира загубите от реинвестирането. По този начин, ако дюрацията на ценните книжа е равна на плановия период на тяхното съхранение в банката, то капиталовите загуби в ценните книжа се погасяват за сметка на повишаването на реинвестиционните доходи, а капиталовият прираст, обратно, ще се нивелира от намаляването на реинвестиционните ставки. Опирайки се на тази закономерност, банката може да фиксира съвкупното ниво на доходност на ценните книжа.

Показателят за дюрация може да се прилага за различни финансови инструменти и да характеризира не само отделни ценни книжа, но и портфейл от ценни книжа или съвкупност от пасиви и активи като цяло. Прилагайки този метод е необходимо да се пресмята дюрацията на целия портфейл. За тази цел се пресмята дюрацията за всеки финансов инструмент, който влиза в неговия

състав, и се претеглят получените показатели по пазарната цена. Сумата от всички получени значения се явява средно претегления срок за погасяване (дюрацията) на портфейла като цяло.

Нивото на лихвения риск зависи от:

- измененията в портфейла (структурата) на активите, включително съотношението между размера на кредитите и инвестициите, между активите с фиксирана и плаваща ставка, на динамиката на техните цени на пазара;
- измененията в структурата на пасивите, т.е. съотношението между собствените и привлечените средства, срочните и спестовните депозити, депозитите „до поискване“;
- динамиката на лихвените ставки.

За да се контролира и управлява нивото на лихвения риск се разработват конкретни стратегии за дейността на банката в зависимост от конкретната ситуация.

Формулата на лихвения риск носи наименованието модел на Фишер и има следния вид:

$$I = R + P$$

където

I – пазарната ставка в проценти;

R – реалната лихвена ставка;

P – очакван темп на инфлацията.

Следва да се разграничават номиналните и реалните лихвени ставки. Номиналната лихвена ставка е равна на очакваната, реалната, безрисковата лихвена ставка плюс очакваното ниво на инфлацията плюс риска - минус риска от неспазване на срока, риска от непогасяване.

Изводи

В заключение могат да са направят следните основни изводи.

- управлението на кредитния риск е и процес, и сложна система за управление;
- проследяването на кредита е необходимо за разкриване признаците на проявление на затруднения у клиента с погасяването на кредита;
- актуалността на процеса на управление на рисковете е обусловена от факта, че кредитът е в основата на активните операции на банката и едновременно с това главна причина за банковите рискове;
- групировката на кредитите по рискови класове създава предпоставки за ефективно управление и намаляване на кредитните рискове;
- рискът от промени на лихвените ставки възниква като резултат от тяхното непостоянство и представлява явление, което винаги присъства в пазарната икономика.

Библиография

1. Желязкова, В. Климатичните промени и екологичният риск в дейността на финансовите институции. Изд. „Св. Григорий Богослов“, София, 2013 г.
2. Желязкова, В. Кръгова икономика. Финансови аспекти. Изд. „Св. Гр. Богослов“, 2017 г.
3. Асенов, Е. Устойчиво развитие и новата корпоративна отчетност, УНСС, София, 2006.
4. Желязкова, В. Актуални финансови практики и продукти, насочени към опазването на околната среда, Годишник на ВУЗФ, 2013 г.

5. Dimitrov, St. (2013) Development of Capital Pension Funds. Sofia.
6. Dimitrov, St. (2014) Efficiency Increase in Capital Pension Insurance: the Case in Bulgaria. In: VUZF Yearbook.
7. Zhelyazkova, V. Levels Of Environmental Risk Management In Universal Banks. Ecology & Safety ISSN 1314-7234, Volume 10, 2016, p. 480.
8. Zhelyazkova, V. Comparative Analysis Of Methodologies For Environmental And Social Risk Management In Lending Applied By International Financial Institutions. Journal of International Scientific Publications: Ecology and Safety Volume 8, ISSN 1314-7234 (Online), Published at: <http://www.scientific-publications.net>, p. 617.
9. Zhelyazkova, V., Regulatory Aspects of Environmental Risk Management for the Banking Sector, Сборник доклади от научна конференция на тема: "Съвременни проблеми в теорията и практиката на контрола в България", УНСС, 2014 г., стр. 55-67.